Сов.ИКП МК-нын «Јарадычы кәнчләрлә иш апарылмасы һаггында» гәрарындан сонра республикамызда әдәби кәнчлијин инкишафына гајғы даһа да артмыш, Јазычылар Иттифагында кәнчләрлә иш апаран хүсуси комиссија јарадылмышдыр. Инди мәтбуат сәһифәләриндә чаван гәләм саһибләринин имзаларына даһа тез-тез вә мүнтәзәм раст кәлмәк олур. Кәнч мүәллифләрин мәтбуатда чыхан әсәрләринин, нәшријјатларымызда бурахылан китабларынын тәнгидчи сөзүнә, тәчрүбәли сәнәткар мәсләһәтинә еһтијачы вар. Тәәссүф ки, тәнгид әдәби мүһитдә кедән чаванлашма просесини ләнк изләјир вә бәʼзән дә нәзәрдән гачырыр. Һалбуки бу просесин ардычыл ишыгландырылмасы кәнч мүәллифләрин инкишафына, онларын идеја-сијаси тәрбијәсинә мүсбәт тәʼсир көстәрәр.

Бу күнкү «Әдәби кәнчлик» сәһифәсиндә танынмыш јазычымыз Әкрәм Әлислинин 70-чи илләрдә әдәбијјата кәлән кәнчләр һаггында гејдләрини дәрч едиб, јазычыларымызы, тәнгидчиләримизи бу сөһбәтдә фәал иштирак етмәјә чағырырыг.

ЈАЗЫЧЫ СӨЗҮ

МӘНИМ ФИКРИМЧӘ...

СОН ИЛЛӘРИН бәдии ахтарышларында бир чәһәт мәндән өтрү хүсусилә марағлыдыр: әдәбијјатымызын јени нәслинин ән истеʼдадлы нүмајәндәләринин, **поетика бахымындан,** бир тәрәфдән милли фолклорумуза мөһкәм бағлылығы, о бири тәрәфдән исә мүасир дүнја вә совет халглары әдәбијјатынын истәр шеʼрдә, истәрсә дә нәсрдә газандығы ән јени наилијјәтләри изләмәкдән, билмәкдән ирәли кәлән професионаллыг сәриштәси... Әдәбијјатын көрпә дүнјасындан, бешик нәғмәсиндән — бирбаш Маркесә, Назим Һикмәтә, Андреј Вознесенскијә доғру... Ортада, олса-олса, арабир Чәлил Мәммәдгулузадәнин сәси ешидилир...

Фолклорун професионал бәдии сөз сәнәти илә (јенә поетика бахымындан) белә меһрибанчасына гајнајыб-гарышмағы сон илләрдә бүтүн совет әдәбијјатында тез-тез мүшаһидә олунан бир һалдыр (С. Залыкинин «Комиссија» романы, В. Шукшинин «Ахырынчы хоруз баны» вә Ч. Ајтматовун «Дәниз кәнарында гачан Алабаш» повестләри, Һ. Матевосјанын, А. Ајвазјанын, Траатын, Ебоидзенин бир сыра повест вә һекајәләри...). Фолклор руһуну, фолклор аб-һавасыны бу күнкү совет әдәбијјатына кәтирән амилләрин ичтимаи-фәлсәфи мәʼнасыны араширмаг чох иш тәләб едәрди вә бурасы мәним һазыркы вәзифәмә дахил дә дејилдир. Лакин бу һал бизим бу күнкү Азәрбајчан әдәбијјатында хүсусилә габарыг көрсәндијиндән вә онун чазибә гүввәсинин әдәбијјатымызын ән јени нәслинин шәксиз истеʼдады олан бир груп нүмајәндәсини (епигончулуғу, јамсылајанлары демирәм) өз әтрафына топлаја билдијини нәзәрә алараг, бу әдәби һадисәнин јанындан сүкутла, јахуд ағыз бүзәрәк өтүб кечмәк бәдии сөз сәнәтимизин бу күнкү реал мәнзәрәсинә көз јуммаг кими бир шеј оларды.

Һәмин истеʼдадлы гәләм саһибләриндән бири олан Рамиз Ровшәнин јарадычылығы илә мән чохдан танышам. Онун бир вахт «Кәнчлик» нәшријјатында бурахылан кичик бир шеʼр китабчасынын доғурдуғу әкс-сәда һәлә дә гулағымдадыр. Китабчанын хејирхаһлары да варды, бәдхаһлары да аз дејилди. Анчаг илләр кечәндән сонра өз шәхси мүшаһидәләримә архаланараг чәсарәтлә дејә биләрәм ки, һәмин китабчаны бурахмагда нәшријјат сәһв етмәмишди. Өзү дә тәкчә она көрә јох ки, Рамиз Ровшән өзүнүн әдәбијјатда тәсадүфи адам олмадығыны сонракы јазылары илә сүбут едә билди. Бир дә она көрә ки, һәмин кичик китабча сон илләрин кәнч поезијасына тәʼсирсиз галмады. Кәнч поезијамызда нәсә бир тәрпәниш дујулду. **һәрәкәт һисс** олунду. Ахы, унутмаг олмаз ки, **истеʼдад өзү елә һәрәкәт демәкдир.** Јенилији һәрәкәт доғурур. Дурғунлуғун, сакитлијин нә истеʼдада дәхли вар, нә дә јениликлә һәр һансы бир әлагәси...

Тез-тез ишләтдијимиз бир ифадә илә десәк, **«сөз-сөһбәтә сәбәб олан»** јазыларын мәтбуат сәһифәләринә чыхмағы лазымдырмы? Вачибдир. (Мән, әлбәттә, јүнкүл шөһрәт вә сенсасијачылыг далынча гачмағы демирәм!). Һеч бир сөз-сөһбәтә сәбәб олмајан әсәр, садәчә олараг әсәр дејил. Чүнки белә әсәрин олуб-олмамағынын һеч кәсә дәхли јохдур. Тәәссүф ки, елә 70-чи илләрдә дә белә јазыларын чилд-чилд китабларыны, сәһифә-сәһифә чапларыны тез-тез көрүрүк вә нә гәдәр тәәччүблү олса да, ишин бу тәрәфи балача бир шеʼр китабчасындан (куја әдәбијјатымызын мәнафеји наминә!) мөһкәм әл-ајаға дүшәнләрин «һәссас» әсәбләринә, нәдәнсә, гәтијјән тәʼсир етмир. Јери кәлмишкән дејим ки, «Азәрбајчан» журналында ишләдијим бу бир нечә вахт әрзиндә мән чох надир һалларда тәсадүф етмишәм ки, зәиф, бәсит, мәзмунунда зәррә гәдәр мәʼнәви енержи олмајан һәр һансы бир граммофон јазысы кимисә нараһат еләсин. Анчаг әдәби ахына кор-коранә гошулуб кетмәк истәмәјән, ишләјән, әзаблы ахтарышлар апаран һәр һансы бир чаван мүәллифин он-он беш мисралыг шеʼриндән доған нараһатлығы чох көрмүшәм вә ачығыны дејим ки, **бу нараһатлығын сәбәби** мәндән өтрү **һәлә дә бир сирр олараг галыр.**

«Мән бу јазыны баша дүшмүрәм, она көрә дә бу јазы писдир» — сәнәтә бу мәнтигсиз мәнтиглә јанашмағын вахты чохдан кечиб. Үмумијјәтлә, «баша дүшмүрәм»лә фәхр еләмәк, хүсусән бизим дөврдә, инсанын олса-олса чаһиллијинә дәлаләт едә биләр. **Баша дүшмәмәклә өјүнмәк јох, баша дүшмәјә чалышмаг лазымдыр.**

70-чи илләрин әдәбијјатында јенилик мејли күчлүдүр вә буна севинмәјә дәјәр. Јухарыда адыны чәкдијим Рамиз Ровшәнлә јанашы, Вагиф Чәбрајылзадә, Фирузә Мәммәдова вә Елдар Бахыш кими шаирләрин, Мөвлуд Сулејманлы, Афаг Мәсʼуд, Шаһмар вә Баба Вәзирзадә кими насирләрин јарадычылығы, өз гәләмини һәм шеʼрдә, һәм дә нәсрдә сынајан Дилсузун мараглы бәдии ахтарышлары 70-чи илләрин әдәбијјатынын мәʼна вә поетика мәнзәрәсини өз рәнкарәнклији илә зәнкинләшдирир. Камил Вәлијев вә Ајдын Мәммәдовун әдәби-тәнгиди чыхышлары бу мәнзәрәни һарадаса бир аз да долғунлашдырыр. Вә бир дә бурасы јахшыдыр ки, 70-чи илләрин јазанлары әдәбијјата мүчәррәд «үмумилијин» башалдадан јаланчы пафосундан чыхыш едәрәк кәлмирләр. Онлар өз сөзләрини **өз адларындан** демәјә чалышырлар вә бунунла да бизим совет әдәбијјатымызын јазычыдан һәмишә тәләб етдији бир мөвгедә — **јазычынын шәхси мәʼнәви фәаллығы** мөвгејиндә дајанмыш олурлар.

Сөзүмүн әввәлинә гајыдыб, 70-чи илләр әдәбијјаты поетикасында бәдии сөз мәдәнијјәтимизин **професионаллыг вә јазы техникасынын мүасирлији бахымындан** камилләшмәкдә олмағынын әдәбијјатымыза кәрәклијини бир даһа гејд етмәклә, ону да демәјә еһтијач һисс едирәм ки, бәдии јарадычылығын техникасына јахшы јијәләнмәк јахшы јазычы олмагдан өтрү һәлә **һәр шеј демәк дејилдир.** Бәдии әсәрин күчү онун мәғзиндә олан **мәʼнәви енержинин мигдары** илә өлчүлүр. Мәʼнәви енержи әдәбијјата һәјатдан кәлир, чанлы мүшаһидәдән кәлир. 70-чи илләрин кәнч әдәбијјаты үчүн, пешәкарлыға вахтындан тез јијәләниб, өз јазысыны онун-бунун јаздығына усталыгла охшатмаг: әзбәрчилик, тутугушулуг, јамсыламаг мејлләри дә чох сәчијјәвидир. Хүсусилә мөвзу касадлығы јени нәслин, **һәтта ән истеʼдадлы нүмајәндәләринин јарадычылығында да,** тәәссүф ки, ашкар нәзәрә чарпыр.

Әкәр јазычы бәдии сөзүн әсас функсијасыны — бу сөзүн нәјә көрә вә кимдән өтрү јазылдығыны унудурса, һеч бир професионаллыг вә техника камиллији ону мәʼнәви ифласдан гуртара билмәз. Дејилишин тәкчә көзәллији илә инсаны анчаг әјләндирмәк олар, ону дүшүндүрмәк, севиндирмәк, кәдәрләндирмәк исә бәдии јарадычылығын башга компонентләринин — мөвзунун, әгидәнин, мәʼнәви бүтөвлүјүн вә ичтимаи һәссаслығын мүштәрәк бирлији сајәсиндә мүмкүндүр.

Демәли, јахшы әсәр нәјә көрә вә кимдән өтрү јаздығыны билән, **буну биләндән сонра** (вә мәһз бундан өтрү!) бөјүк зәһмәтә гатлашыб, професионал јазы мәдәнијјәтинә јијәләнән гәләм саһибләринин әлиндән чыхыр. Бу, һәмишә белә олуб. Инди дә беләдир вә јәгин ки, елә һәмишә белә дә олачагдыр...

Сов.ИКП МК Сијаси Бүросу үзвлүјүнә намизәд, Азәрбајчан КП МК-нын биринчи катиби Һејдәр Әлијев јолдашын мүдрик сөзләрини бир даһа хатырлатмаг истәјирәм: **«Јүксәк кејфијјәтли әдәби әсәр о әсәрдир ки, ән јүксәк идејалылыг вә актуаллыг, ејни заманда, бәдии сәнәткарлыг вә форма камиллији меʼјарларына һөкмән ујғун кәлсин».**

Әкрәм ӘЛИСЛИ

ВАГИФ ЧӘБРАЈЫЛЗАДӘ

ӘЛИ КӘРИМИ ЈАДА ДҮШДҮ...

Јағышдан сонра бир һәфтә анчаг
Мәзары, торпағы ислаг галачаг.
Күлү гызыл-гызыл, чичәји ағ-ағ
Онун торпағы да көзәл олачаг.

Истәдијиндән чох сачынын ағы,
Сифәти кечикди гырышмаг үчүн,
Елә севирди ки, ана торпағы
Тәләсди торпаға гарышмаг үчүн.

Узагда көј үзү бөјүклүјүлә
Сабаһын ишығы ордан кәләчәк
Ишыға чеврили өләнин үзү,
Сабаһа чеврили өләнин үзү...

Өлән чијинләрдә әркөјүн кәзәр
Кедәрләр, бир онсуз дөнәр адамлар,
Өлүмләр јағмурлу сојуға бәнзәр
Ичинә киринчә сөнәр адамлар.

Бирдән гулаглара дири сәс кәләр
Һамымыз атарыг ејни аддымы,
Ишләр үзүмүзә ејни гүссәләр
Һамымыз охшарыг ејни адама.

Ишыға чеврили өләнин үзү,
Сабаһа чеврили өләнин үзү...

РАФИГ ЈУСИФОҒЛУ

БИР БИНА КӨРМҮШӘМ

Бир бина көрмүшәм Волгоградда,
Елә бил јоғрулуб аловдан, оддан.
Јашајыр дәһшәтли бир хатирәтәк,
Онун синәсини топлар дешибдир.
Алыбдыр дөврәјә ону күл-чичәк,
Санки мүһарибә әсир дүшүбдүр.
Бахырам, көксүнүн јарасы дәрин,
Һардаса сүрүнүр бир гара көлкә.
Дөјүшдән зәфәрлә чыхан шәһәрин,
Үрәјиндә галан гәлпәди бәлкә?!
Јыхылмыр, синәси олса да шан-шан,
Диварлара һопан әскәр ганыдыр.
Елә бил, бу бина дөјүшдән чыхан
Икид мүһарибә ветеранылдыр.

КӘДӘРИМ-СЕВИНЧИМ

Севинчи бөлмәјә һамы һазырдыр,
Кәдәрин ортағы тапылмыр анчаг.

М. ЛЕРМОНТОВ

Јазыгсан, јохдурса көнүл һәмдәмин,
Дүнјада һәр кәсин өз сирдашы вар.
Гәмини бөлүшсән, азалар гәмин,
Севинчи бөлүшсән, севинчин артар.

Бир үрәк һәмдәми һалымы сорса,
Ачарам дәрдими, үрәк динч олар.
Ән ағыр кәдәрин ортағы варса,
О кәдәр өзү дә бир севинч олар.

МӘДӘД ИСМАЈЫЛОВ

КҮЛ ЧӘЛӘНКИ ДИЈАР

Бу күн гонағыјам Абхазијанын
Нә көзүм јорулур, нә көнлүм дојур.
Көзәллик гәдрини билән инсанын
Бу јерләр гәлбинә мин мәлһәм гојур.

Һәр гарыш күл-чичәк, һәр гарыш күлшән
Бурда гајалар да чичәк ачыбдыр.
Јашыллыг ичиндә назланан сулар
Јашыл палтар кејиб јашыллашыбдыр.

Үрәкләр охшары дәниздән алыб
Мәһәббәт, сәдагәт дағлар гәдәрдир.
Јүз јашлы өвлады санма гочалыб
Бир сынаға дүшсә јенилмәз әрдир.

Синәси күлшәндир, зирвәси ағ гар
Дағ-дағa сөјкәниб, чәмән-чәмәнә.
Гызылкүл чәләнки бу көзәл дијар
Јарашыг јараныб бизим Вәтәнә.

МАҺИРӘ АБДУЛЛАЈЕВА

ВИЧДАН

Көзүнүздә јаланын
Гығылчымы сәјрисә,
Үрәк дилдән ајрыса,
Анд ичмәјин вичдана!
Вичдан овхарлы хәнчәр,
Ағыр олур јарасы.
Вичданы ләкәлинин
Кетмәз үздән гарасы.
Вичданы ләкәлиләр
Улуләр дөјүшүндә
Басылачаг билирәм,
Һәгигәтин әлијлә
Вичданын дар ағачындан
Асылачаг билирәм.
Вичданын көлкәсиндә
Хәбислик далдаланса,
Насиглик далдаланса,
Бир пислик далдаланса
Вичдан өзү чеврилиб,
Зәнчир олар биләкдә;
Ај инсанлар, ахы, о
Үрәкдә саф доғулуб,
Ону ләкәләмәјин
Саф да галсын үрәкдә.

БАЛОҒЛАН ШӘФИЗАДӘ

ВӘТӘН СЕВКИСИ

Чичәкләр торпағын үзүндән өпәр,
Бүлбүлләр чәмәнин тозундан өпәр,
Чејранлар булағын көзүндән өпәр,—
Бәлкә елә будур Вәтән севкиси.

Ағачлар әбәди торпаға бағлы,
Зирвәләр чағырар мәғрур гарталы...
Әскәр торпаг гучар көксү јаралы,—
Бәлкә елә будур Вәтән севкиси.

Бир овуч торпағы көксүмдә кәзәр...
Чичәји, јарпағы көзүмдә кәзәр,
Истәји, һәсрәти сөзүмдә кәзәр,—
Бәлкә елә будур Вәтән севкиси.

Вәтән сөјләјәндә гәлб дағa дөнәр,
Гүрбәтдә көзләрим булаға дөнәр.
Торпагдан јаранан торпаға дөнәр,—
Будур, елә будур Вәтән севкиси.

СУЛТАН МӘРЗИЛИ

ТОРПАҒА ҺОПАН НӘҒМӘЛӘР

Ағдам рајонундакы «1 Мај» совхозунун үзүмчү гызларына

Бурда нәғмә сәси сеһрләр мәни,
Бурда торпағы да нәғмә сеһрләр.
Бу гызлар бағларын мәфтилләрини
Арфа телләритәк дилләндирирләр.

Тәнәкләр әлләрә дикиб көзүнү,
Јаз кәләр, јенә дә јашыл дон кејәр.
Бир белә көзәл ки, чәкир назыны
Де, һансы бир ағач бар әсиркәјәр.

Ајазын, шахтанын кәсилир һеји,
Гајнар нәфәсләрдән һава исинир.
Доланыр башына һәр бир тәнәјин
Бу гызлар бағларын пәрванәсидир.

Сөз ачсам бу јерин көзәлләриндән
Һәчәрә, Севилә бәнзәри чохдур.
Тәнәкләр мәст олуб гыз әлләриндән
Бармағы кәсилир, хәбәри јохдур...

Гызлар бу бағлара тәбәссүм әләр,
Сәпәр үрәјиндән нур гучаг-гучаг.
Пајызда торпаға һопан нәғмәләр
Баһарда көз ачыб пучурлајачаг.

ЕЛДАР БАХЫШ

ҺЕЈВАКУЛУ

«ОЈУН ҺАВАЛАРЫ» СИЛСИЛӘСИНДӘН

Күл атдын, мәндә галды,
Күлүм һеј,
Галды-галды саралды,
Күлүм һеј.

Сахларам сары күлү,
Күлүм һеј,
Нејнирәм ајры күлү,
Күлүм һеј.

Бағын вар бағбан олум,
Күлүм һеј,
Бу күлә гурбан олум,
Күлүм һеј.

ОГТАЈ ШАМИЛ

ПАРИС КОММУНАСЫ

Јетмиш ики күн јашады Парис коммунасы
Јашады ан-ан,
дәгигә-дәгигә бура кими.
Сөзүнү гојмадылар дејә ахыра кими.
Јетмиш ики күн јашады
Парис коммунасы—
Бөјүк Октјабрын анасы.

АТА ЛАЈЛАСЫ

Мәним Суад гызым, көрпә Суадым,
Көрпәчә нәғмәсән, ишыг кимисән.
Адым, јалварышым, әрким, инадым
Өмрүндән өмрүмә күлүмсәмисән.

Јатырсан јухуна мин рәнк гатылыр,
А гузум, а көзүм, сәсинә гурбан.
Ишыға бахырсан гашын чатылыр
Гыјылан, ујујан көзүнә гурбан.

Баламсан, лајламсан, арзум, истәјим...
Бајрамсан ән ширин дујғуларыма.
Атана дәрд олур додаг бүзмәјин
Күлүмсә, күл долсун јухуларына.

Атанам, атарам гәлбими ода
Билсәм ки, өмрүнү ишыгладарам...
Бешијин гәлбимдә көрпә бир ада...
Кечә сүбһә гәдәр сәнин јанында
Ишылдагуш олуб ишылдајарам.

СӘРВИНАЗ

ГОВАГ

Бу кечә сәссизлик ичиндә итиб,
Бу кечә сүкута әсир дүшүбдү.
Пәнчәрәм өнүндә бир говаг битиб,
Јарпаглары ајдан күмүш ичибди.

Нәғмәләр кечәјә гәфил бир гонаг,
Әлимдән сүрүшүб ај јерә дүшдү.
Јухудан диксиниб ојанды говаг,
Бу кечә ағаппаг јуху көрмүшдү.

Ајдынлыг охшајыр күмүш говағы,
Ајдынлыг башына гар әләјибди.
Күмүш севинчимди күлән додағы,
Күлүшләр кечәни силкәләјибди.

Күмүш улдуз алтда доғулуб говаг,
Улдузлар будагдан асылыб галыб.
Көзләри јол чәкир никаран сајаг,
Күмүш сәссизлијин одуна јаныб.

Бу кечә бәјазлыг ичиндә итиб,
Бу кечә сүкута әсир дүшүбдү.
Пәнчәрәм өнүндә бир говаг битиб,
Јарпаглары ајдан күмүш ичибди.

САМИР ТАҒЫЗАДӘ

ӘКС ФӘНД

◆ ҺЕКАЈӘ

АЛҒЫШ сәдалары ичәрисиндә уғулдајан салондан чыхандан сонра өзүмә кәлә билмәдим. Көзләримә гаранлыг чөкдү. Исти, рүтубәтли һава мәни сыхырды. Сарајын чәнуб сәмтинә тәрәф аддымладым. Бирдән елә бил ајагларым тутулду.

— Бу ки, Азаддыр. Одур, өзүдүр ки, вар. Сәс дә онункудур... — гапыја тәрәф бир аддым да атдым. Һәр шеј ајдын ешидилирди. Азад:

— Јанар мүәллим. Мәни динләјин, ешидин. Мәним вичданым тәмиздир, мән билә-билә...

— Мән ушаг дејиләм. Гырх илин мүәллимијәм.

— Билирсиниз мән чалышырдым ки...

— Бизим . көзүмүздән пәрдә асасыныз.

— Јох, мән ону ағлыма да кәтирмәмишдим.

— Әлбәттә, инди һеч ағлыныза да кәтирмәзсиниз. Чүнки, нөмрәниз баш тутмајыб. Кедин.

— Ичазә верин данышым.

О, әсәби һалда ајаға галхараг сәрт бир аһәнклә:

— Отағы тәрк един. Өзү дә...

— Сәси гырылды. — Өзү дә бурада даһа сәнә инанан олмаз. Гајыдын, елинизә-обаныза гајыдын...

Зәрблә өртүлән гапынын сәси әтрафа јајылыб бучагларда әријәндә мән хәјалдан ајылдым. Амма дилләнә билмәдим. О, вестүбүлә чатар-чатмаз архадан сәсләдим:

— Азад, ај Азад!

— Дуруxду. Бирдән архаја чеврилди. Мәни көрән кими көзләри долду. Өзүнү күчлә сахлады. Ирәли јеридим. Һавадан асыла галмыш әлиндән тутуб өзүмә тәрәф чәкдим. Гучаглашдыг...

◆

Јарым саатдан чох иди ки, идман сарајынын габағындакы фәввараләрин кәнарында отурмушдуг. Нә Азад данышырды, нә дә мән. Онун анадан олдуғу, боја-баша чатдығы доғма шәһәри тәрк едән заман дедији сөзләр мәни раһат бурахмырды.

— Чемпион, еј чемпион!

Мәни анчаг Азад белә чағырырды. Чеврилмәјә мачал тапмамыш голумдан тутду. Онун сәфәрдән тәзәчә гајытдығыны вә Бејнәлхалг јарышын галиби олдуғуну ешитмишдим. Саг әлими достумун чијнинә гојуб, дедим:

— Чемпион өзүнсән. Һәлә бунун үчүн сәни үрәкдән тәбрик дә едирәм!

— Чох сағ ол, Алпај. Сәнә дә арзу едирәм.

— Саг ол. Чалышарам бу ил сәнин сөзләрини доғрулдам.

— Бу ил имканын олачаг. Сән кәрәк мүтләг бир шеј едәсән.

— Һансы имканы нәзәрдә тутурсан?

— Мәни башга шәһәрә дәʼвәт едибләр... Бизим чәкимиздә анчаг икимизик. Мән кедәндән сонра бүтүн јарышлара сәни апармалы олачаглар.

— Мән она јол вермәрәм.

— Билирсән, Алпај? Онлар чох шејә сөз верибләр. Үч отагды ев, машын, нә билим...

— Нә данышырсан?

— Имканы әлдән вермәк ағылсызлығдыр. Кетсәм һеч нә итирмәрәм. Бәд ајагда еви дәјишәрәм. Машын да мәнә пешкәш галар...

Он илдир өз командамызда чыхыш едирәм. Мәнә нә хејри олуб?..

Бу јердә дөзә билмәдим.

— Демәк сән һәр гәләбәндә нә исә шәхси мәнафе, пешкәш күдүрсән?

— Әлбәттә! Башга чүр хидмәт ағылсыз ишдир.

— Белә чыхыр ки, сән доғма команданы, һәтта сәнин һәр чыхышыны чырпынты ичиндә изләјән ана вә атаны да шәхси газанча гурбан верирсән?

— Әсла, белә дејил. Бир дә ки, бурада мәни һамы таныјыр. Мән башга јерләрдә дә танынмаг истәјирәм.

— Јахшы идманчы елә һәр јердә мәшһурлаша биләр...

◆

Бир ил кечәндән сонра көрүшдүк. Халча үзәриндә. Азадын сакин олдуғу јени шәһәрдә...

Тале бизи һүнәр мејданында ајры мәгсәдләр үчүн гаршылашдырмышды.

Тәркибиндә чыхыш етдијимиз командаларын мүгәддәраты бизим көрүшдән асылы иди. Өзкә чәкиләрдә көрүшәнләрин мүбаризәсиндән сонра һесаб бәрабәрләшмишди.

Азадын шәхсијјәтини анчаг идман бахымындан гијмәтләндирсән она әʼла вермәк оларды. Физики вә техники чәһәтдән чох гүввәтли идманчы иди. Онунла нечә дәфә күләшмишдимсә һәмишә мәғлуб олмушдум. Амма бир дәфә нечә олмушдуса, ону уда билмишдим. Буна көрә Азад јарым ил мәни данышдырмамышды.

О сон дәрәчә чевикди. Күзәштин нә олдуғуну билмәзди. Истәјәрди ки, рәгибини һәмишә писикдирсин. Бачардығы бүтүн фәндләри тамашачылар гаршысында нүмајиш етдирмәкдән зөвг алырды. Һәм дә чалышарды ки, һәр бир һәрәкәти сәс-күјлә, алгышла гаршылансын.

Халча үзәринә бир гәдәр кеч чыхдым. Азад исә дөшәјин гырмызы күнчүнә дикторун дәʼвәтиндән габаг кәлмишди.

Һакимин тәʼкидинә бахмајараг о мәнимлә саламлашмады. Гајданы поздуғуна көрә она бир хәбәрдарлыг етдиләр. Елә бил салондакылар буна бәнд имиш. Һамысы бир-биринә гарышды. Лакин Азад һәрәкәтләри вә хош тәбәссүмләри илә онлары архајынлашдырды ки, бош шејдир. Мән бүтүн буналары илк анда достум тәрәфиндән мәнә көстәрилмиш психи тәʼсир кими гәбул етдим. Күрүш башланды.

Онун һүчумлары мүвәффәгијјәтли кечирди. Мән исә гаршыма гојдуғум мәгсәди јеринә јетирә билмирдим. Техники чәһәтдән чох гүввәтли иди. Һансы үсула, һансы фәндә әл атырдымса мәни габаглајырды. Балларын сајыны кет-кедә чохалдырды...

Сонунчу һиссәнин икинчи дәгигәси гуртармаг үзрә иди. Бөјүк фәрглә удузурдум. О, сонунчу дәгигәдә тамашачылары мәнә күлдүрмәк үсулуну сечмишди. Бу хасијјәт Азадда лап ушаглыгдан, күләшмәјә башладығымыз илк күнләрдән варды.

Ахырынчы дәгигәнин орталарында о, мәним сағ әлими тутуб гәфләтән сола чәкди. Һавада бир дәфә дөврә вурараг архасы үстә дүшүб, тез дә чевирилдим. Бу һалда о истәсә иди мәни мөһкәм тутуб сахлаја биләрди, гәләбә газанарды. Амма буну етмәди. Нијә? Нә үчүн? Билмәдим.

Азадын көзәл алынан бир фәнди далбадал ишләдәрәк салондакыларын гәлбинә јол тапмаг чәһди дә варды.

Билә-билә јенә дә сағ әлими нәзарәтсиз гојдум. Азад билмәдијимдән тутан кими сол әлими көмәјә кәтирдим вә онун сағ голуну тамам күчдән салдым. Чох чалышды. Тәһлүкәли вәзијјәтдән гуртара билмәди. Мәнә дә елә бу лазым иди. Әкс фәнди давам етдирәрәк јерә дәчә сүрʼәтлә фырландым. О үзәримдән ашараг архасы үстә јерә кәлди вә гуш кими чырпынмаға башлајанда үстүнү кәсдим. Фүрсәтдән истифадә едәрәк күрәкләри халчаја дәјинчәјә гәдәр сыхдым. О бир нечә дәфә «Бурах», «Јалварырам, бурах», «Мәни рүсвај етмә» дедисә дә әһәмијјәт вермәдим.

Һакимин гәләбә фити ешидилди.

...Көјүн бир гатына гәдәр јүксәлән фәввараләрин истигамәтини һәрдән шимал күләји дәјиширди. Бу заман бизи сәрин бир меһ алырды. Үстүмүзә пајыз јағышыны хатырладан су чиләјирди. Бәʼзән дә јанымыздан лај-лај өтүб узаглара текүлүрдү...

Ајаға галхдым. О, тәрпәнмәди. Чисәк буна бәнд имиш кими бизи ислатды. Бахышларымыз тоггушанда анчаг бу сөзләри дедим:

— Гајыт Азад, јурдуна-јувана гајыт...